

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

תוכן

- א. שמחה יתירה אינה דוחה את השבת ... אף יום טוב אינו דוחה.....1
- ב. מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו ... חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין.....2
- ג. באבוקות של אור שבידיהן ואומרים לפניהם דברי שירות ותושבחות והלויים בכנורות ובנבלים ובמצלתים ובהצוצרות ובכלי שיר בלא מספר.....2
- ד. ובימה של עץ באמצעיתה.....3
- ה. וכיון שהגיע לענות אמן הלה מניף בסודר וכל העם עונין אמן.....4
- ו. משום דעברי אהאי קרא לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד ואינהו הדור אתו.....5
- ז. התקינו שיהו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה.....8

דף נא.

א. שמחה יתירה אינה דוחה את השבת ... אף יום טוב אינו

דוחה

יש אוסרינן¹ לנגן בכלי זמר בחול המועד וכל שכן שלא לתקנם כגון לתקן כלי מיתר שנקרע אחד ממיתריו. אך העיקר להלכה שאין איסור כלל לנגן, או לתקן תיקון שאינו מעשה אומן, רק יעשה התיקון במקצת שינוי².

וכן מותר בחוה"מ ללמוד נגינה, אבל אסור למורה נגינה לקבל שכר עבור השיעורים שנותן בחוה"מ³ אא"כ הוא בגדר 'אין לו מה יאכל'.

¹ שו"ת בית אפרים לו מובא בבאר היטב תקלד ה שהביא ראי' מהא דאמרינן בנמ' דסוכה פ' החליל דשמח' של בית השואב' אינו דוח' לא את ה"ט ולא את השב' אבל חול המועד דחי היינו דוק' חליל של בית השואב' שהו' שמח' של מצוה וכו' וא"ת שמח' י"ט נמי שמח' של מצו' הי' אבל זה אינו שהרי כתבו התוספ' שם בריש הפר' וז"ל הלא זהו רק גזיר' שמא יתקן כלי שיר ואין שבו' במקד' ותירצו לפי ששמחת בית השואבה הוא רק שמחה יתירה וע"ש וא"כ ה"ה אותן שמכין על כלי זמר בחש"מ עבור שמחת י"ט נקרא ג"כ שמחה יתירה ואסור עכ"ל

² שו"ת שבות יעקב חלק א סימן כה שדחה שם "ולא ירדתי לסוף דעתו הרי מצדו תברא דהרי התם אף שהוא רק שמחה יתירה אפ"ה מותרת בחש"מ כיון דאית ביה צורך מצוה קצת רק י"ט ושבת לא דחי ה"ה עבור שמחת י"ט דשרי ובר מן כל דין נעלם מתשובת ש"א סוגיא דש"ס בביצה והתוספ' דשבת שהוכחנו שהוא היתר גמור. ואף גם פוק חזי מה עמא דבר ונוהגין היתר פשוט בפני חכמים וקנים בלי שום מודה כלל". וכ"כ שו"ת שואל ומשיב מהדר"ה סי' ג', שו"ת מנח"א ח"א סי' כ"ט, ערוה"ש סוס"י תקל"ה, שו"ת יבי"א ח"ד סי' מ"ו ³ קו' הלי' חוה"מ בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל דאין הכרח ללמד נגינה דווקא במועד

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

מותר לשלם למנגנים כסף מלא אם אינם רוצים לעשות בחינם⁴.

ב. מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו ... חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין

"וּשְׂאֵבָתָם מִים בְּשִׁשּׁוֹן" (ישעיה יב ג) – מכאן סמכו חכמים ששאיבת המים לניסוך על גבי המזבח בחג, היא בשמחה⁵. שמחה יתירה היתה נערכת ברוב עם בבית המקדש לאחר הקרבת קרבן התמיד של בין הערביים, ממוצאי יום טוב ראשון בכל לילי חול המועד סוכות (פרט לשבת). לרגל שאיבת המים ממעייני השילוח, וניסוכם על גבי המזבח. בשעת הקרבת קרבן התמיד של שחר הלויים היו מנגנים בכינורות, בנבלים, במצלתיים, בחצוצרות ובכלי שיר רבים אחרים, כשהם עומדים על חמש עשרה המעלות שבין עזרת ישראל לעזרת נשים. גדולי ישראל, ראשי ישיבות, חברי הסנהדרין, חסידים, זקנים ואנשי מעשה, היו רוקדים ומשוררים לפני המון העם שהתכנס לראות בשמחת בית השואבה.

זכר לכך בימינו, יש הנוהגים להרבות בשירות ותשבחות בלילי חול המועד סוכות, בריקודים בכלי נגינה⁶. וכל המונע עצמו משמחת בית השואבה הוא שוטה וראוי לעונש⁷.

דף נא:

ג. באבוקות של אור שבידיהן ואומרים לפניהם דברי שירות ותושבחות והלויים בכנורות ונבלים ובמצלתים ובחצוצרות ובכלי שיר בלא מספר

⁴ שש"כ פס"ז הערה קע"ט עפ"י הביה"ל ריש סי' תקמ"ב, ועיי"ש אות ג.

⁵ לעיל מה:

⁶ ובהנהגות ופסקים (הגרי"ח זוננפלד) הנהגות – סוכות מובא "באושפיזא דיוסף הצדיק היה מקיים בסוכתו זכר לשמחת בית השואבה לצאן מרעיתו יהודי ירושלים, והיהדות החרדית בהמוניה נהרה לביתו שב"בתי מחסה" בשירה וזמרה עד שכל העיר השתתפה בשמחה זו, אנשים נשים ומף".

⁷ סידור יעב"ץ

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

אנשי מעשה⁸ ינדרו מעט משינה מעיניהם בלילי חוה"מ סוכות, ויאמרו שירות ותשבחות מפיוטי ר"ה ויוה"כ, כמו אתה הוא מלך עליון. או יאמרו מזמורי תהילים שעיקרן שבה ותהלה, כמו מזמורי קבלת שבת וכדומה, לזכר שמחת בית השואבה. וביותר ינהגו בן אנשים שאינן בני תורה למען לא ישעו בדברי שיחה במילה בלילות הקדושים האלה.

ומרבים נרות בסוכה, גם בהרבה בתי מדרשות נהגו להרבות בנרות בתפילת ערבית וכו'. ונוהגים לומר מזמורי תהילים ושיר השירים, ומנהג ארץ ישראל לומר ט"ו שיר המעלות שבתהילים וחרוזי ידיד נפש ומזמרים ומרקדים אשרי מי שלא הטא ומי שחטא ישוב וימחול לו ואשרינו מה טוב חלקינו.

אבל תוך י"ב חודש לאביו ואמו או ל' לשאר קרובים, יש אומרים⁹ שלא ישתתף בריקודים ומחולות, אלא באמירת שיר המעלות וכיוצ"ב מדברי תשבחות זכר לשמחת בית השואבה, ויש אומרים¹⁰ שמותר גם בריקודים ומחולות זולת אם יש כלי זמר שאז אין לו להשתתף.

ד. ובימה של עץ באמצעיתה

אסור להעתיק את הבימה מאמצע ביהכנ"ס¹¹. ואין לשנות ממנהג ישראל שהוא תורה.

⁸ ביכורי יעקב סימן תרס"א ו"ב שם מיסוד ושורש העבודה, משמרת שלום סי' מ"ה, ועיי"ש בהגה"ה ששמע שהגר"א זי"ע היה נוהג לעשות שמחת בית השואבה גם בליל הושענא רבא, ומסיים שאצלנו אין נוהגים כן. ובמנהגי הדברי חיים זי"ע שהיה נוהג לעשות שמחת בית השואבה בליל הושענא רבה

⁹ גשר החיים פכ"ג סי' ג' אות ז'.

¹⁰ סי' חול המועד כהלכתו בהוספות לפי"ב סעי' מ"ב בשם הגר"ש ואזנר ובס' פרי האדמה (הל' לולב פי"ח הי"ג מובא במבוא למחזור המפורש) שגדולי הדור הכריחוהו כשהיה בביהכ"נ להשתתף ולרקוד בשמחת בית השואבה בשנת אבלותו, שלא ישמט משם ויהיה כאבילות בפרהסיא.

¹¹ בשו"ת חתם סופר בחלק אורח חיים (סימן כ"ח) מברר בכמה ראיות שאסור לשנות העמדת הבימה מן האמצע ביהכנ"ס, והביא דברי הרמב"ם בהל' תפלה פי"א הי"ג, בונין תיבה באמצע ביהכנ"ס כדי שישמעו כולם בשוה, והראה החת"ס מקור לזה מהגמ' כאן אלכסנדריא, שלא שמעו לענות אמן רק ע"י הנפת סודרין מחוץ הכנסת שעומד על בימת עץ באמצע בית הכנסת, ולכאורה הרי הי' אפשר לעשות גם מסוף ביהכנ"ס, אלא ע"כ דלא שפיר דמי למיעבד הכי, וצריך להיות באמצע. אח"כ גילה לנו מקור חדש, כי הבימה היא במקום מזבחה, ומפני כך סובבים אותה בחג הסוכות כמו שסבבו את המזבחה, והיינו מזבחה החיצון, ושוב מדמה את התיבה למזבחה הפנימי, ועמדו ע"ז האחרונים. ועיי' באוצר ישראל הי"ג ערך בימה שכי' שם בזה"ל "כאשר התחילה תנועת הריפורם באשכנז רצו הרבנים החדשים לשנות מקום הבימה מאמצע ביהכנ"ס ולקבוע אותה סמוך לארון הקדש. אך הרבנים החרדים מיחו בידם. ואסרו להתפלל בביהכנ"ס שאין הבימה באמצע כדי שלא לשנות ממנהג ישראל עתיק יומין ע"כ. וגם יש פסק דין משבעים ואחד רבנים גדולים ונסמכים שהולילו שמתא ע"ז עיין שם. ועוד דלפי דעת הלבוש אין נכון לעשות שום מקום לישב עליו בין בימה ובין ההיכל עיי' או"ח סי' ק"ג ט"ז. וא"כ ממילא מובן מכל הנ"ל שאסור להעתיק את הבימה מאמצע ביהכנ"ס כדי שיהי' להם כסף לבנות מקוה. שאין לשנות ממנהג ישראל שהוא תורה. וגם אסור לפרוץ הגדר שלא יהי' פתחון פה

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

מנהג הספרדים שהש"ץ עומד על הבימה במרכז ביהכ"נ¹², ומנהג האשכנזים שהש"ץ עומד סמוך לארון הקודש¹³ לצד ימין, ויש נוהגים לצד שמאל, ויש נוהגים לפני ארון הקודש. ואין לבני אשכנז לשנות מהמנהג ולהעמיד הש"ץ על הבימה, אא"כ באקראי כשהציבור גדול והש"ץ קולו נמוך ואין שומעים אותו היטב¹⁴.

ה. זכיון שהגיע לענות אמן הלה מניף בסודר וכל העם עונין

אמן

השומע צבור¹⁵ או יחיד עונין אמן ויודע על איזה ברכה עונים יענה עמהם, אע"פ שלא שמע כלום מפי הש"ץ. וכן בקדיש¹⁶ וקדושה וברכו עונה, אע"פ שלא שמע כלום מפי הש"ץ. אבל אם אינו יודע על איזה ברכה הוא עונה אסור לענות והרי זו אמן יתומה¹⁷.

להמתחדשים דיש ע"ז איסור ושמתא כנ"ל ואין הכסף שוה בנזק המנהג. כנלע"ד. ועיין שו"ת יביע אומר חלק ח – אורח חיים סימן יז שהריך בזה וכתב "והאמת ניתנה להאמר שכל מה שהרעישו גאוני ישראל בארצות אשכנז להקפיד על העמדת הבימה באמצע בהכ"נ, עיקר כוונתם כנגד הריפורמים למיניהם שהיתה להם כוונה זדונית בבתי הכנסת לדמותם ולהשוותם לכניסיות ולבתי תפלות של הנוצרים, ועליהם נאמר וישכח ישראל עושהו ויבן היכלות וכו' וע"ע בשו"ת זכר יהוסף (סי' למ) בד"ה עוד כתב, ובשו"ת מחזה אברהם (סי' כג), ולמדנו שכמה אחרונים ס"ל שאין לחוש לדברי החת"ס וסיעתו הנ"ל. ולכן נראה לענין הלכה, שאפילו אם קבעו התיבה באמצע, והוצרכו מאיזה סיבה להעביר התיבה לסוף בהכ"נ רשאים לעשות כן, אבל במקום שהריפורמים מצויים יש להקפיד שתהיה התיבה באמצע דוקא".

¹² וכגמרא בסוגיין באלכסנדריה של מצרים "בימה של עין באמצע וחזן הכנסת עומד עליה" וכו'.

¹³ עיין שו"ת מכתב סופר (מהגר"ש סופר זצ"ל מקראקא) סי' א' באריכות גדולה במנהג זה ושכן הוא בביהכ"נ אלטנוי שבפראג שהוא מהתקופה שלאחר חורבן ביהמ"ק ובכל בתי הכנסת שבגולת אשכנז מתקופת הראשונים ולפניהם, ואסור לשנות מתבנית ביהכ"נ וביהמ"ד שקבעוהו ראשונים כמלאכים, וע"ע בזה בשו"ת אנ"מ או"ח חלק ב סי' כ"ח.

¹⁴ וגם ביוראפ היו עושיין כן בהרבה מקומות בבתי כנסיות גדולות. שו"ת אגרות משה רו"ח חלק ג סימן י

¹⁵ שו"ע ונו"כ או"ח קכד ח

¹⁶ ועיין בשו"ת שבט הלוי ח"ח סי' כ"ב שיש ללמד זכות על עניית אמן בקדיש אף על פי שאינו יודע על איזה קטע עונה, דכיון שיודע שעניית אמן הוא על הקדיש נחשב כברכה אחת.

¹⁷ דעת המחבר שדין אמן יתומה נאמר כשהוא חייב באותה ברכה ורוצה לצאת ידי חובתו בעניית אמן אחר המברך. אבל אם אינו חייב בה, ואינו רוצה לצאת ידי חובתו, רשאי לענות אחר כל ברכה אף על פי שלא שמעה, ואף על פי שאינו יודע איזה ברכה היא וכמעשה אלכסנדריא בסוגייתנו שהניפו סודרין. ודעת הרמ"א שאם אינו יודע איזו ברכה הרי זה אמן יתומה ואפילו אינו מחויב בה, ולא יענה אחריה, אבל אם יודע איזו ברכה היא, אף על פי שלא שמעה מפי המברך עונה אחריה, אפילו אם הוא חייב בה ויוצא ידי חובתו בענייה זו. ובהכי איירי כאן בסוגייתנו. ובשו"ע הרב שם כתב שהלכה כשתי הסברות להחמיר, שאם הוא חייב באותה ברכה ורוצה לצאת בה ידי חובתו צריך שישמע אותה מפי המברך, ואם לאו אף שיודע איזה ברכה היא ה"ו אמן יתומה. כסברא הראשונה, ואף אם אינו מחויב בה אם אינו יודע איזו ברכה היא לא יענה אחריה כסברא האחרונה. ורף הנוהגים כמחבר יש להחמיר שתי הסברות וכפי שכבר כתבו החיד"א ז"ע (בקשר גדול

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

וכל זה אם אינו מחוייב באותה ברכה ואינו רוצה לצאת בה ידי חובה, אבל אם הוא חייב באותה ברכה, ורוצה לצאת בה ידי חובתו צריך שישמע אותה מפי המברך, ואם לאו אף שיודע איזה ברכה היא, הרי זה אמן יתומה.

ואפילו שמעה מתחלתה כל שלא שמע בסופה מכיון שהוא רוצה לצאת צריך לשמוע אותה מתחלתה ועד סופה, ואם היסר משמוע אפילו רק תחלת הברכה לבד שוב אין רשאי לענות אמן עליה¹⁸.

לפיכך בברכת השופר והמגילה, הקידוש וההבדלה, וכן שאר ברכות הנהנין השבח וההודאה ששומעם על מנת לצאת ידי חובתו, ולא שמען כהוגן או שחסר לו איזה תיבה מעיקר הברכה ושרשה, לא יענה אמן אחריה, אף שיודע על איזה ברכה עונה.

י"א שאפילו אם אינו מחוייב לברך אותה ויודע איזו ברכה היא, אם הברכה נתקנה להוציא רבים ידי חובתן כגון חזרת הש"ץ, לא יענה אחריה עד שישמע אותה כאלו היה רוצה לצאת בה ידי חובתו¹⁹. אבל אחר ברכות התורה שבעבור, יכול לענות אף על פי שלא שמע, שהברכות לא לצורך העבור נתקנה אלא מפני שהקורא בעבור ראוי לו לברך²⁰. ויש לחוש לדבריהם לכתחלה²¹ ליזהר לשמוע לכל הפחות סיום ברכות י"ח מפי הש"ץ²².

אבל אם לא היה יכול לשמוע, כגון שהיה מתפלל י"ח וכשסיים תפלתו סיים ש"ץ ברכה אחת, עונה אחריו אם יודע איזה ברכה היא ואפילו לא סיים תפלתו עד שהרבה מן העבור ענו כבר אמן.

ו. משום דעברי אהאי קרא לא תוסיפון לשון בדרך הזה עוד ואינהו הדור אתו

סי' ט' אות ה' והבן איש חי זצ"ל (בספרו עוד יוסף חי פ' ויהי אות י"ט) וכה"ח סקמ"ז שהמירא איסורא וסכנתא דאמן יתומה שעונשו מפורש בדברי חז"ל.

¹⁸ ואין לומר דמאי גרעותא בברכה זו מסתם ברכה דעלמא שאינו רוצה לצאת בה כלל דצריך לענות אמן עליה א"כ אפילו לא שמעה כלל דודאי אינו יוצא בה נמי יהא מותר אע"כ דכיון שהוא רוצה לצאת בה והוא עשאה באופן שאינו יוצא בה אסרו רבנן לענות אמן עליה א"כ ככה"ג נמי וצ"ע בה"ל שם וזה

¹⁹ שכיון שתקנת חכמים היא שיהזור ש"ץ התפלה להוציא את שאינו בקי, והעבור חייבים לשתוק ולשמוע כל ברכה מפי הש"ץ ולענות אחריו אמן, אם כן הרי ברכות אלו עליהם חובה לשמען מהש"ץ אף על פי שהתפלל כבר.

²⁰ ואף שהובה על העבור לשמען, מכל מקום עיקר ברכתו היא לצורך עצמו, ולא לצורך העבור כמו בתפלה.

²¹ ובאשל אברהם בוטשאטש ושלחן המהור סעי' ט"ו נקטו לכתחילה דלא כהב"ח דבוה"ז אין בחזרת הש"ץ משום ברכה חיובית אלא תקנת הציבור הוא.

²² מ"ב שם לנ

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

מותר לשכון בכל העולם חוץ מארץ מצרים²³, ואסור להתישב בה²⁴, בשלשה מקומות הזהירה תורה שלא לשוב למצרים, שנאמר (דברים יז פסוק טז) לא תספון לשוב בדרך הזה עוד. (שם כח פסוק סח) והשיבך ה' מצרים באניות בדרך אשר אמרתי לך לא תסיף עוד לראתה. (שמות יד פסוק יג) כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תספו לראתם עוד עד עולם ואלכסנדריואה בכלל האיסור²⁵.

²³ רמב"ם הלכות מלכים פרק ה הלכה ז בסמ"ג (לאוין רכז) מביא בשם היראים הכותב " אף על גב דאמרינן בברכות כא. שהתירו יהודה גר עמוני לבוא בקהל מטעם שבא סנחריב ובלבל את העולם כולו, וגם מצריים נתבלבלו ולא מצריים במקומם הם יושבים, אין להתיר מטעם זה לשוב, שהרי דרך מצרים נאסר, ולא במצרים באומה הדבר תלוי, ועוד לא ק"ל כר"ע דאמר מצרים נתבלבלו אלא כר"ג ור' יהושע (שנחלקן) עלה במס' ידים [פ"ב, בתוספתא] למצרים נתן להם הכתוב קצבה דכתיב (יחזקאל כט, יג) מקץ ארבעים שנה אקבץ את מצרים מן העמים אשר נפוצו שם וישובו על אדמתם. ואמרינן בסוכה [נא, ב] על אנשי אלכסנדריוא מ"ט (איענשו) משום דעברו אהאי קרא דכתיב לא תוסיפון לשוב וכו' וההוא לאחר בלבול סנחריב היה" ו בסמ"ג שם תמה מהג"ל על הרמב"ם שגר במצרים ע"ש. ולנכון העיר בצדה לדרך (פר' שופטים) דאיך כותב הסמ"ג לא ק"ל כר"ע וכו'. והרי אם עסקינן בדעת הרמב"ם שגר במצרים הרי הרמב"ם פסק (סוף פ"ב דאסורי ביאה) כר' עקיבא דגם מצרים נתבלבלו. וא"כ אולי בזה מונח התירוץ לשאלה איך גר הרמב"ם במצרים ע"כ. ועיין בהגאון החיד"א בשו"ת חיים שאל (סי' צא) דמרש"י (כאן) נראה שאנשי אלכסנדריוא עלו אחר הרבן בית ראשון, וא"כ זה היה אחר הבלבול. ועוד הוסיף להקשות עליו מהירושלמי דסוכה דג' פעמים חזרו וג' פעמים נענשו, שלפי זה לכל הדעות חזרו לכל הפחות ב' פעמים אחר בלבול סנחריב ולמה נענשו עליהם, ונשאר בצ"ע.

²⁴ מן הים הגדול ועד המערב ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה כנגד ארץ כוש וכנגד המדבר. שם ברמב"ם ועיין ערוך השולחן העתיד שם "וגם היה נראה לענ"ד לומר בהא דכתיב ביחזקאל (כט): מן הממלכות תהיה שפלה ולא תתנשא עוד וגו' ולא יהיה עוד לבית ישראל למבטח מזכיר עון בפנותם אחריהם וגו', ועל מצרים קאי שם, ולכאורא פירושו דמעתה לא יהיה מזכיר עון בפנותם אחריהם לשוב למצרים, דהאיסור אינו אלא כשהיא בגדלותה דאו נגררים אחרי גילוליה ותועבותיה אבל לא כשהיא בשפלות, ולכן עתה אין איסור, דאכתי קשה למה נענשו".

²⁵ אולם דעת רבינו בחיי דברים יז פסוק טז – "זו מצוה לשעה כדי שלא ילמדו ישראל מעשיהם, ולפי שהיו המצריים נודעים ומפורסמים בכל תועבה, כענין שכתוב: (ויקרא יח, ג) "כמעשה ארץ מצרים" וגו', לכך צוה להם כן, ואינה מצוה לדורות שיאסור הכתוב הדירה במצרים לעולם, והרי אנו רואין כמה קהלות דרות שם מאז ועד היום, ואילו היתה מצוה לדורות לא היו ישראל קדושים מקילין בזה לדור שם, ואילו עשו כן היו החכמים שבכל דור ודור מוהים בידם. ויש שסוברין שמצות דורות היה, אבל לא אסר הכתוב הדירה במצרים אלא לאותן שבאים לשם מא"י, וכן יורה לשון "בדרך הזה" שאתם הולכים שמנמת פניכם לארץ לא תשובון ממנו למצרים".

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

י"א²⁶ שאין האיסור אלא אם הולך מארץ ישראל למצרים אך משאר ארצות מותר ללכת למצרים שנאמר "בדרך הזה". וי"א²⁷ שאפילו ההולך מארץ ישראל, אינו אסור אלא אם הולך באותה דרך שהלכו ישראל במדבר בצאת ממצרים, אבל בדרך אחרת מותר. וי"א²⁸ שאין האיסור אלא בזמן שישראל שרויין על אדמתם, אבל בזמן הזה שנגזר עלינו להיות נדחים בכל קצוי הארץ כל חוצה לארץ אחד הוא, ואין איסור.

מותר²⁹ לחזור לארץ מצרים לסחורה ולפרקמטיא, ולכבוש ארצות אחרות, ואין אסור אלא להשתקע שם.

לפיכך מי שדר במצרים מפני עסקיו ופרנסתו אפילו שנים רבות, ולא תחא דעתו להשתקע. אלא אם יזמין לו ד' פרנסה במדינה אחרת יוצא משם, אפילו יושב כל ימיו אינו עובר³⁰.

כשם שמותר לסחורה ולפרקמטיא כך מותר משום נימוקים אחרים, ובפרט כדי להרביץ תורה ולהרבות כבוד שמים ובלבד שלא תחא מחשבה של להשתקע, ובצורה כזאת יכולים להמשיך ולגור שם, (בבחינה של גירות בלבד ולא לתושבות) בלי קצבה של זמן³¹.

החייב לשכון במצרים, מן הדין שיעדיף לגור בעיר "קהיר" על יתר הערים³².

²⁶ יראים שט ועיין במעשה בצלאל על הריקנמי תקעג ובשו"ת די השב יו"ד טו.

ומדברי הרמב"ם אינו מבואר כן, ואין לומר מפני שבא סנחרב ובלבל את כל האומות, דאי"כ למה אמרינן שלהי סוכה דאנשי אלכסנדריא הרבו מפני עון זה (שם), וגם היה אפשר לומר דכיון דהטעם הוא שמעשה יושביה מקולקלין וכבר כתב הרמב"ם בספ"ב מאיסורי ביאה שאנשים אחרים ישבו בה במצרים ולא המצרים הקודמים ע"ש, אי"כ בטל הטעם מהאיסור, אך תשאר הקושיא מסוכה למה נענשו. ערוך השולחן העתיד הלכות מלכים סימן עד סעיף יב

²⁷ דעה המובאת בריטב"א יומא לח. כפתור ופרח פה

²⁸ ריטב"א שם

²⁹ רמב"ם שם הלכה ח

³⁰ וראיה לזה דבמכילתא פרשה בשלח תניא, בג' מקומות הזהיר המקום שלא לשוב למצרים וכו' בשלשתם חזרו ונפלו, הראשונה בימי סנחרב הוי היורדים מצרים לעזרה, והשנייה בימי יוחנן בן קרח, והשלישית בימי טרגינוס, ובשלשתן נפלו ע"ש, ובכל אלו עשו אותה לקביעות, בימי סנחרב ויוחנן בן קרח להעזר ע"י מצרים וירמיה הנביא צעק ולא השגיחו כמבואר בירמיה, ובימי טרגינוס היו שם עם רב ועשו סנהדרין ופלטרין מפוארין כמבואר בשלהי סוכה ובמדרשים, ולכן נענשו, אבל כל הדרים במצרים בשביל פרנסה אין איסור כלל, וכן הרמב"ם ז"ל ברה למצרים מפני מלשינים וישב שם לפרנסתו, והעיקר שהרביץ שם תורה וחיוק שמה דת קדשינו שרדף את הצדוקים שהתפשטו בכל ארץ מצרים כמ"ש באגרות הרמב"ן ז"ל, וכן כל הגדולים וכל ישראל וזהו ברור בס"ד ערוך השולחן העתיד שם סעיף יד

³¹ שו"ת ציץ אליעזר חלק יד סימן פו

³² דיעוין בספר ערך לחם למהריק"ש ז"ל באה"ע סי' קכ"ח דס"ל בפשיטות שעיר אלקהירא איננה בשטח האיסור, וכי היא מלכות אחרת כמו קפוטקיא, ומעיד ובא, כי וגם ראינו גדולי עולם שדרו ושכנו בעיר אל קהרא ולא חששו לג' לאוין האמורים באיסור החזרה למצרים ע"ש, ורצונו בעדותו זאת לומר שעל כן בחרו גדולי העולם לשכון בעיר של קאהרא כדי שלא יעברו על הנ' לאוין מפני שעל שטח קהיר לא חל כבר האיסור. שו"ת ציץ אליעזר שם.

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הרף היומי

מסכת סוּבָּה

ז. התקינו שיהו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה

בבית המקדש בעזרה היתה גם עזרת נשים והיתה מוקפת גזוזטראות למעלה ועליהן עמדו הנשים לעת שמחת בית השואבה, והנשים עומדות מלמעלה ורואות והאנשים מלמטה כדי שלא יתערבו ולא יסתכלו האנשים בנשים³³, ועל שם כך נקראת עזרת נשים. והיתה לפני העזרה ורוחבה כרוחב העזרה, דרוחבה קל"ה אמה, וגם העזרה רוחבה קל"ה, ונמצא דכלו כאחד.

ומשום כך גם בבית הכנסת יש לתקן יציע מיוחד³⁴, לנשים שיהיה עזרת נשים³⁵. וטוב יותר לעשות גזוזטרא שהנשים יהיו למעלה.

ואם מאיזה טעם קשה לעשות גזוזטרא צריכים לעשות מחיצה ממש כזו שתמנע מלבוא לידי קלות ראש, ולכן אין מספיק מחיצה של עשרה טפחים מן הקרקע שאינה כלום לענון קלות ראש, שהרי יכולים לדבר ולהרבות שיחה עם הנשים בלי שום קושי וליגע בידיהם, ואין לך קלות ראש גדולה מזו ונחשבו כמעורבין ממש ואסור מדאורייתא.

ו"א שמועיל מחיצה גבוהה עד אחר הכתפים³⁶. וי"א³⁷ שתהיה מחיצה מעל הראש.

³³ פי' המשניות לרמב"ם ובתוס' רי"ד

³⁴ ועיין באגרות משה או"ח א לט דס"ל שהוא חובה דאורייתא והוכיח כן מסוגייתנו.

³⁵ ויש ששאלו, דאם כן למה הרמב"ם והשלהן ערוך לא הזכירו מענין בניית עזרת נשים בבית הכנסת. וביסודי ישורון (סידור לימי החול עמוד 211) כתב, דכנראה טעמא הוי משום דהוא דבר הידוע לכל.

³⁶ דהרי חזינן שהמחיצה אינה מצד איסור הסתכלות כדכתבתי לעיל שזה הרי ידעו גם מתחלה ומ"מ התיירו ולא חשו לזה. ואף אחר התיקון הגדול לא נזכר שהיתה שם רק גזוזטרא שהיא מקרשים מונחים על הזיזין הבולטים וסתם גזוזטרא אינה במחיצה עיין עירובין דף פ"ז ובתוס' דף פ"ו ובפי' המשנה להרמב"ם שם ונמצא שנראו הנשים כיון שלא הקיפו את הגזוזטרא במחיצה ולא חשו לזה, ואף שלא נראו להאנשים שעמדו תחת הגזוזטרא מ"מ הרי נראו להאנשים העומדים באמצע. אנ"מ שם

³⁷ בשו"ת דברי יואל (או"ח סי' י')

להצטרפות להלכות הרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

ולכל הדעות צריך שתהיה מחיצה אטומה³⁸, שלא יכול הגברים להסתכל בנשים³⁹.

צריכין לזוהר שלא יאכלו אנשים ונשים בחדר אחד בסעודת מצוה, ואם אוכלים אנשים ונשים בחדר אחד בשבע ברכות אין אומרים שהשמחה במעוננו, כי אין שמחה כשיצר הרע שולט⁴⁰.

³⁸ בספר לב העברי ח"ש נדפס פסק דין על כך אשר עליו התומים למעלה משבעים גאונים ובראשם המהר"מ אש והגר"ש גאנצפריד ז"ל ובסעי' ה' מהפס"ד פסקו בסכינא הריפא וז"ל: אסור לעשות המחיצה המבדלת בין עזרת נשים ואנשים רק באופן אשר לא יוכל להסתכל אנשים בנשים, רק יעשו כנהוג בימי קדם, וכן אם כבר נעשה לא יכנסו בה עכ"ל. ובשו"ת מהר"ם שיק האו"ח סי' ע"ז שנשאל מרב אחד על אודות כמה פריצי עם שמאיימים שאם לא יתנו להם להפיק זממם להרוס דבר המפסיק בין עזרת נשים לעזרת אנשים שלא תהא סגור לגמרי בקרשים רק בעמודים ויוכלו לראות ולהראות יפרשו עצמן מהקהל ותיכף יפתחו חנותם אף בשבת וכו', אם טובה בכה"ג השתיקה, והשיב וז"ל: חלילה לכם להכשרים לשתוק ע"ד הפריצות שעשו החצופים ההם כי מדינא אנו מחויבים לעשות הפסק בין עזרת אנשים לעזרת נשים כמו שהי' בבית המקדש וכו' כדאיתא במס' סוכה פ' החליל ד' נ"א וכו' ועיין שם בתיו"ט, והפורצים עוברים ג"כ משום לא תעשון כן לד' אלכיהם ובהכ"נ = ובבית הכנסת = הוא מקדש מעט ועיין בהת"ס חלק או"ח סי' כ"ח, והייבים למהות על זאת ולהוכיח לעוברי עבירה וכו' ואפי' אם הי' האמת כדברי הרשעים הנ"ל שע"ז לא יפתחו החנות בשבת מכל מקום הרי קי"ל דאין אומרים לאדם חטא בשביל שיוכה חבירך היכא דפושע כמבואר במג"א סי' ש"ו ס"ק כ"ח כ"ט וכל שכן בנידון דידן שיאמרו מדשתקו רבנן ש"מ דניחא להו וכו' עיין שם ביתר אריכות בדברים הוצבים.

³⁹ זה שלא נזכר בשו"ע מדין עשיית מחיצה בין בית הכנסת לעזרת נשים הוא מפני שאז לא היתה קיימת בעיה כזאת בכלל, כי כל בתי הכנסיות היו עשויים באופן שכותל עב היה מפסיק בין ביהכ"נ לעז"נ והיתה מגעת מהרצפה ועד הגג וקול התפלה היה מגיע להם דרך חלונות קטנים או דרך חלולים חלולים, שהיו עשויים בכותל, ולא עלה על הדעת כי תתקיים בכלל בעיא כזאת אם צריכים מחיצה. שו"ת ציץ אליעזר חלק ז סימן ח

⁴⁰ קיצור שולחן ערוך סימן קמט סעיף א וכש"ך יו"ד סי' שצג ובית שמואל אבה"ז סי' סב וכדעת ספר חסידים. אבל הלבוש בחלק המנהגים בסוף או"ח מביא דברי הספר חסידים, וכתב דאין נזהרין בזה, ואפשר משום דעכשיו מורגלות הנשים הרבה בין האנשים ואין כאן הרהור עבירה כל כך. ואפשר שדעת הלבוש הוא ע"פ מה דמשמע בהתם סופר בתשובותיו האו"ח סימן ק"צ, דמשום הכי עשו התיקון גדול בביהמ"ק וכן טעם הקרא דספדה האר"ן דאנשים לבד ונשים לבד, דבמקום קדוש כביהמ"ק וכן בשעת ההספד בשעה שעוסקין בזה צריך לזוהר ביותר מהרהור, כדאשכחן באשה פנוי' ומהורה דאין איסור לשמוע קולה, ואעפ"כ לקרות אז ק"ש אסור, וה"ה בחיוב מחיצה להבדיל האנשים בנשים ע"כ. ומצד הדין בדבר רשות אין חיוב להעמיד מחיצה להבדיל האנשים מן הנשים, והגם מצד הסברא יש לאסור היכי דאיכא חששא דהרהור כדכתב בספר חסידים, מחדש הלבוש דכהיום אין לחוש כ"כ להרהור דכהיום דמיין כי קאקי חיורי, אבל במקום קדוש ובעוסקין בדבר קדוש כהספד אסור מצד הדין ואסור גם באין יצה"ר כדאיתא להדיא בסוכה. ספר מנהג ישראל תורה או"ח סי' ע"ה

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>